

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theodōritu Episkopu Kyru Kai Eyagriu Scholastiku Ekklesiastikē Istorìa, Eklogai Apo Tōn Istorion Philostorgiu Kai Theodōru

Theodoretus <Cyrrhensis>

Mogvntiae, 1679

Dissertatio Tertia, De Synesio Et De Fuga Episcopatus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14162

DISSERTATIO TERTIA,
DE SYNESIO
ET DE FUGA
EPISCOPATVS.

SI ex divini Platonis effato, Eminentissimi A Cardinales, omnis oratio rebus ipsis de quibus instituitur cognitione quadam atque affinitate respondere debet; accuratissima sanè atque omnibus ingenij artisque luminibus picta hodierno die mihi asserenda esset; quæ sublimi quadam gravitate nativas illas Platonis gratias atque omnes Poëtarum veneres conjungeret: Cum de Synesio, Philosophorum omnium, uno Platone excepto, eloquentissimo apud vos disserere ex hoc loco statuerim. Quo in munere cum non tam meæ voluntati, quam necessitati temporis atque aliorum imperio obtemperandum fuerit, supplebit vestra humanitas, quidquid ex temporali dissertationi aut ingenij mei imbecillitas, aut perplexa obscurioris argumenti difficultas negarit. Quin potius ipsum hujus loci institutum veniam mihi apud vos impetrabit, quod B non tam copiosam & ad ostentationem Academicam compositam orationem, quam planum ac familiare disserendi genus requirit: præsertim ubi res perspectu difficilior, ab ultima antiquitatis memoria in lucem usumque revocantur.

Neque enim mihi animus est, eloquentissimi juxta ac sapientissimi Philosophi laudes per texere, aut orationis accuratissimæ virtutes persequi, aut reconditam philosophandi rationem in lucem protrahere. Sed unum duntaxat ex epistola cv. locum nodo sane difficili impeditum expendendum, & si tantum sperare liceat, expediendum proponam: Ubi ille causas exponit, cur Episcopatum Ptolemæidis, ad quem civitatis C istius votis postulabatur, nequaquam sibi subeundum existimet. Hunc ego locum dum discutere instituo, illud summopere à vobis contendo, ut cum summorum hominum sententia mihi convellenda sit, æquum animum & solitam benevolentiam ad me audiendum, & ad totam hanc controversiam dijudicandam asseratis. Ita ad cætera ejusdem argumenti persequenda fiduciam ad detis.

Nunc ut futuræ Dissertationi viam aperiã, facemque præluceam, cujus ductum deinde se-

quamur, operæ pretium erit ipsam Synesij epistolam accuratius expendere, de qua tota hæc nobis suscepta est Disceptatio. Ubi primum se à Ptolemæidensibus ad Episcopale munus postulatum intellexit, rei novitate percussus, prolixè Eupotio fratri suo scribit, causasque aperit ob quas oblatum Episcopi munus nequaquam sibi recipiendum judicet. Et principio quidem civitatis popularique erga se studium affectumque prædicat, qui propemodum divinum honorem indigno sibi conferre voluerant, eo quod Philosophi munus aliqua cum laude hætenus eum sustinuisse perspexisset. Sed dum ipse & oneris oblatis magnitudinem & suas vires humerosque expendit, multas ob causas id sibi declinandum existimat. Primo, quod cum vita omnis in serâ & ludicra ipsi divisa esset, serâ quidem, & præsertim rerum divinarum studia, privato & secreto quodam in otio tractaret; ludicra autem, utpote natura φιλοπαιγμων, publice atque in omnium conspectu. Cum Episcopale munus congraria omnia postulet: scilicet, ut rerum divinarum studia in propatulo tractentur, ludicra autem omittantur penitus, utpote homine sacris addicto plane indigna: quippe qui Dei imaginem vicemque gerit. Hæc primâ quali prælusio. Accedit secundo natura μετρητικῆς, & ingenium ab omni non tantum civilium, sed & privatarum rerum cura planè abhorrens: cum Episcopo uni omnium curæ & sollicitudines sustinenda. Addit deinde, factum illud munus penitus à philosophiæ studio & rerum consideratione abhorrere. Hæc enim per quietam contemplationem animum à corporis consortio abducere, & ab affectibus corporeis expurgare, & secundum solam mentem operari studet. Cura autem Episcopalis, non solum contemplationis munus impedit, sed animum curis negotiisque immergit, adeoque divinæ auræ particulam obruit, & quasi extinguit. Quarto loco naturâ se ad peccandum proclivem, & conscientiam non satis firmâ esse dicit: cum Episcopum ab omni macula & peccato purum liberumque esse oporteat, quippe qui alios

à peccatorum sordibus expurgandi munus incumbit. Subjungit deinde causam fonticam, conjugij & rei uxoriae, quod conjugem ritè & liberorum quarendorum causâ ductam, nec deferere publicè, neque clanculum cum ea confuere vellet.

Sed omnium tandem gravissimam causam hanc adfert, quod ipse Platonice Philosophiæ præceptis imbutus, à præcipuis aliquot fidei Christianæ capitibus dissentiret; easque opiniones ita animo fixas esse ait, ut licet dissimulare pacis & concordie causâ, dimittere tamen, aut mutare easdem nolit. Dogmata autem præcipuè tria proponit. Primum, animam præexistere, neque corpori jam formato immitti. Alterum, de mundi æternitate, quem ut interitum aliquando crederet, nequitiam adduci poterat. Tertium, de mortuorum resurrectione, quam mysticè & arcanum aliquem sensum recondere, nec cum vulgo accipiendam esse asserit.

Hæc rationum summa, in qua nihil se simulare, nihil fingere, Deum hominesque testatur. Hæc fratri, hæc amicis, hæc Theophilo Alexandriæ Patriarchæ, qui electionem ratam habuerat, nota esse asserit. Ideoque Ecclesiastica historiarum Scriptores Evagrius & Nicephorus, ceterique antiquorum qui de Synesio mentionem fecere, hujus Epistolæ verbis persuasi, Synesium semipaganum ad Episcopi munus accessisse affirmant. Cumque ceteræ virtutes, quæ hominem omnibus numeris absolutum reddere possent, in eo clucerent, *κατ' ἐξουσίαν* ab Ecclesia ordinatum fuisse scribunt; eâ ipse, fore ut ad tantum virtutum cumulum, verè quoque Religionis vertex & colophon accederet: neque eam spem eos fessellisse. Hæc, inquam, veterum omnium, hæc recentium sententia. A qua magnus ille & incomparabilis Ecclesiasticorum Annalium parens sibi discedendum putavit, quia ad annum Christi quadringentesimum decimum, maximo errore eos labi pronuntiat, qui serio ista à Synesio inculcata fuisse putant: Sed arte hæc ad declinandum Episcopi munus ab eo producta, ut portentosis contestationibus Theophilum eluderet. Cui sententiæ stabilindæ summus vir duo potissimum argumenta asserit. Primum quidem, quod non solum absurdum, sed etiam ab omni Ecclesiastica disciplina & Christiana pietate sit alienum, Theophilum virum piissimum, & acerrimum Christianæ Religionis vindicem, non solum per Baptismi lavacrum ad Fidelium numerum, sed etiam per manus impositionem ad Ecclesiæ regimem admittere voluisse hominem Christianæ Religionis dogmatibus non acquiescentem. Qui enim Baptismi gratiâ illuminare poterat hominem Gentilium errorum tenebras obstinatâ pervicaciâ defendentem? Aut qui veritatis viam aliis ostenderet, qui falsarum opinionum devia sectabatur? Alterum deinde telum ab ipso Synesio petit, qui epistolâ undecimâ ad Ecclesiæ suæ Presbyteros scriptâ, disertis verbis testatur, se Episcopi onus *ἀπόσκημην ἐξ ἡμετέρου*

Αναίτε: Totis viribus & omnibus machinis declinasse.

lis verbis hæc artes & contestationum machinas ait intelligi. Sanè ea excellentis virtutis natura est atque vis, ut splendidissimæ lucis instar quæ præcella in specula refulget, omnium animos ad se convertat, omniumque favorem blando quodam & occulto illicio sibi conciliet. Ego verò amplector & exosculor quidem magni viri affectum, qui omnem caliginis nebulam dispellere studet, quæ clarissimam Synesij famam offuscare, quæ Theophili gloriæ officere, quæ Ecclesiastica disciplina splendorem, & candidos piissimi sæculi mores denigrare videbatur. Sed multa sunt præfectò, quæ à recepta antiquiorum sententia in novam hanc discedere me nequaquam patiuntur. Nam ipsa Synesij verba adeò quidem perspicua sunt, adeò certa & manifesta, ut quâ ratione in dubium vocari possint, planè non videam. Contestationes verò adeò sanctis ac religiosis verbis sunt conceptæ, ut qui iis ludere, aut eludere alios voluerit, eum & conscientiam fidemque profligasse, & veritatem, Deumque veritatis præsidem ludibrio habuisse jure merito credas. Scribit fratri, atque in ejus sinum internos animi motus sensusque effundit. Publicam hanc contestationem esse cupit, ut apud Deum hominesque culpâ careat, si res malè evenisset. *Nolo*, inquit, *ementiri dogmata: hæc Deum, hæc homines testor. Veritas Deo affinis est, apud quem criminis expers omnis esse cupio.* Et quis non serio & ex animo eum loqui existimet?

Neque verò unâ hæc tantum Epistolâ, sed & aliis in locis testatur, se ad Episcopatum accessisse, nullis Ecclesiæ dogmatibus imbutum, nulla sacrarum litterarum cognitione instructum; quin imò extra Ecclesiam, & quidem alienis dogmatibus innutritum. Epistola 13. ad Petrum Presbyterum, *συγγνώμη μοι ἔμοι τῆτο, ἔλεγμα δὲ ἔμοι, ὅτι τὸν ἐκ ἐδόξα τὰ λόγια τὰ θεοῦ τῶν εἰδῶτων ἀρθεῖλαι.* *Mibi quidem condonandum, sed vestra culpa tribuendum, quod me divinarum scripturarum imperitum, earundem peritum anteposuissetis.* Et Epistola 66. ad Theophilum: *ἔγω μὲν ἢ ἔτι πέρρωθεν ἐκτρέφην τοῖς νόμοις τοῖς ἱεροῖς, ἢ ἔτι ἢ μοι καὶ δίκαι πολλὰ μίμηθῆναι, πέρρωθεν ἢ πῶ γερωνί τῆ καταλόγου.* *Ego verò neque à multo tempore sacris legibus institutus sum, nec multa admodum adhuc me didicisse par est, qui superiori anno Episcoporum numerum necdum eram adscriptus.* Et in fine Epistolæ 67. ejusdem Theophili precibus se commendat, quandoquidem propriis ipsius votis precibusque numen haudquaquam respondebat: *διὰ ἱεροκρίτων τῶν λόγων, inquit, ὅτι ἀσφατος ἐὶ ἀμαρτίας, ἀπότροπος ἐκ ἐκκλησίας, ἀσφαλὴς ἱερῶν ἡμῶν, θυσιαστηρίων ἡψήσω θεοῦ.* *Ob propositam temeritatem meam, quod homo peccatis irretitus, extra Ecclesiam educatus, alio discipline genere institutus, ad altare Dei accedere non dubitavérim.* Sed ut hæc compendi faciam, illud puto longè efficacissimum fore argumentum, si ex aliis Synesij locis planè convincam, eum jam non solum Christianum, sed etiam Episcopum,

re, mox ad lavacrum spirituale perducerent, simulque ut baptizati sunt, etiam ad Episcopatum vel Presbyterium promoverent: optime placuit, nihil tale de reliquo fieri. Nam & tempore opus est ei qui catechizatur, & post Baptisma probatione quam plurima. Rectè, inquam, ostendit multa secus facta, *ἡτοιμασθὲν ἀνάκτου, ἢ ἄλλω ἰπυργεῖσθαι τῶν ἀδελφῶν*. Atque hujus rei tria nobis luculenta exempla, una Nicolai I. ad Photium epistola suppeditat, Nectari scilicet, & Tarasii in Constantinopolitana, S. Ambrosii in Mediolanensi Ecclesia. Quorum electiones Ecclesia necessitate adacta fecit, aut factas probavit; sed ut iterum fierent, non confirmavit, nec insituit. *ὡ νόμοι ταῦτα εἰδόντες, ἀλλὰ τοῖς κατὰ τὸ ἀποστολικὸν ἀγῶνισμα*, ait Nicephorus. Atque omnes hæc causas in Synesii electione concurrere facile perspiciet, qui ea quæ diversis in locis ipse de se prodidit, consideret. Nam vi atque ingratis se ad hoc munus fuisse pertractum, nihilque tale cogitantem, quin etiam renitentem, & deprecantem, passim testatur: qui mortem & gravissima quæque præ Episcopatu lubens elegeret. Quid si maximam præsentissimamque ejus eligendi necessitatem fuisse dixerim? Facile mihi adimpleretur, qui calamitosa illa ruentis Imperii tempora, qui corruptissimos ejus sæculi mores, qui afflictissimum Africanarum Provinciarum statum æqua animi lance expendat. Quæ quidem omnia nemo luculentius, nemo accuratius ipso Synesio depinxit. Videmus isthic Imperatores pueros, omnium regnandiarum expertes, domi inter eunuchorum, morionum, & adulatorum greges in otio & deliciis delitescentes, subditis & præsertim militibus non nisi per pieturam notos, qui extremas illas Imperii lacinias partim Magistratum avaritiæ & inexplebili cupiditati, partim Barbarorum invasionibus diripiendas & excindendas relinquebant: de quibus nec conqueri impune licebat: aut si extrema necessitas subditos ad Principis aures compelleret, longis & sumptuosis ac plerumque irritis legationibus exhauriebantur. Unum miseris affulgebat auxilium, ut virum aliquem eloquentiæ aut civilis prudentiæ facultate, aut magnorum virorum gratia & amicitia pollentem, sibi patronum & quasi tutelare numen legerent, sub cujus umbra delitescerent, qui imminentes calamitates averteret, Provincias & civitates pessundatas erigeret & confirmaret: quod elegantissime aliquot ipsius Synesii ad Pylamenem epistolæ abunde docent. Præsentissimum autem ab Episcopis affulgebat subsidium, qui ipsa muneris autoritate instructi atque armati videbantur adversus Provinciarum magistratum oppressiones. Hæc necessitas, hæc spes Prolemaidenfes impulit, ut Synesium sibi Episcopum poscerent, cujus opem universa illa Provincia illustri Legatione apud Arcadium, vel, ut alius placet, apud Theodosium ejus filium, fuerat experta. Videbant præterea hominem illustri nobilitate & ma-

agna sapientiæ laude conspicuum, & principum virorum amicitia ac favore subnixum; quæ quidem omnia magno sibi præsidio futura haud vane concipiebant. Sed profectio major quædam vis, hoc est Dei gratia; Synesium ex privato otio ad Ecclesiæ suæ ornamentum pariter & præsidium protaxit. Hunc ille consilij istius Auctorem epistola II. & 95. agnoscit; huic ille vocantij manus dedit collumque submitit. Neque aliam electionis causam Evagrius, Nicephorus, & Photius retulerunt. Scilicet per spectum habebat Theophilus animum *ἄπο τοῦ Θεοφίλου τῷ Χριστιανισμῷ προσκλίται*: Ad Christianam religionem propensorem. Experimento didicerat, quam facile veritati cederet; & quam nullo negotio homo Platonis dogmatibus imbutus ad exactam Christianæ veritatis cognitionem traduceretur.

Sed maximam interim & difficillimam questionis partem mihi superesse video; quinam homo tot erroribus inquinatus, ad Baptismi lavacrum fuerit admittus? Ego ut meam vobis sententiam quam planissime explicem, id vos, Auditores, cum animo vestro repetere velim, quid paulò ante à me demonstratum fuit, eadem hæc dogmata, quæ Synesio pertinacius infidebant, jam pridem ab Origene Alexandrinam Ecclesiam fuisse invecta. Ubi ille permultos habuit sectatores, eos præcipue qui ex Gentilium Philosophorum schola ad Christi Ecclesiam transibant. Quin imo haud verear affirmare, Christianos, ut prolato Ecclesiæ pomario quam plurimos ad suas partes adducerent, eos præsertim qui secularis sapientiæ & eruditionis gloria excellerent, multa per *συγκατάθεσιν & συμπεριφορὰν* & ut Nicephori verbis utar, *κατ' οἰκονομίαν* ad tempus tolerasse, quæ vel usu ipso, vel longiori magisque accurata institutione emendari posse existimabant. Quod sane nuspam majori cum fructu fieri potuit quam Alexandriæ, ubi non solum ob veteris Musæi gloriam, sed etiam ob recentem Platoniorum Academiam ex Athenis eò traductam, ingens doctorum hominum multitudo versabatur. Quam etiam ob causam Christianæ religionis Antistites, *ἀριστοὶ δὲ ἀσκαλοὶ* illi, qui scholam Catecheticam à S. Marco institutam ordine rexerunt, Pantenus inquam, Clemens, Origenes, Dionysius, Ammonius, alique, magnam externæ quoque sapientiæ & potissimum Philosophiæ operam impenderunt, ut scilicet humanam sapientiam suis artibus irretitam stultitiæ Crucis Christi submitterent. Origenis autem dogmata quod multos eosque celeberrimos haberent defensores, diu in Ecclesia delituerunt. Quæ licet privatis nonnullorum scriptis exagitantur, nunquam tamen ante extrema Justiniani tempora, hoc est 553. Christi annum generali Synodo damnati fuerunt. Neque id silentio prætereundum, quod Theophilus ipse Origenem, quem publicè suggestillabat, & quem mortuum primus Ecclesiastica communione privatum diris devovit, privatim diligentissime legere non verebatur, ut Socrates lib. 6. cap. 15. prodidit. Quæ res Synesium, Platonis ac proinde etiam Origenis studiosissimum, ob intimam cum Theophilo familiaritatem latere non potuit. Quo-

circa non adeo mihi mirandum videtur, in tanto A Origenistarum & Platoniorum numero Synesium quoque ad Baptismum fuisse admissum: Cum omnia Alexandriae & Aegypti monasteria iisdem opinionibus essent infecta, quod ex iis Theophili & successoris ejus Cyrilli litterarum fragmentis apparet, quae in quinta Synodo referuntur; quae ad horum temporum Historiam cognoscendam inprimis faciunt. Iis quae haecenus à me certissimis, ni fallor, rationibus comprobata fuere, multas addere possem haud quidem levioris momenti conjecturas, quibus Synesii animum etiam post susceptum Christianae religionis Sacramentum nimio adhuc affectu in Platonice Philosophiae dogmata & Platonium vivendi institutum propendentem & quodammodo ἐναμφορτελέοντα arguerem. Sanè magna Dionis pars, & postrema ad Hypatiam magis epistola, satis ea quidem proluxa, doctrinam studiaque Platonica contra Monachos Aegyptios τὸ ἐν τῆς ἡγίας ἀχαΐης, ut ipse loquitur, eorumque asceticam vitam non sine aculeis tuetur, quamvis ipse sive metu, sive reverentia, animi sentia sermone admodum ἀντιμα τῷ δὲ involvat. Neque mihi sublato spatio omnium oculis animisque ea objicere libet, ne quis fortè aut nimis me morosum in tanti viri naevus atque erroribus pervestigandis, aut in iisdem persequendis iusto prolixiorum existimet: Praesertim cum maximis virtutibus & insigni Catholicae religionis zelo paulò post eosdem redemerit. Etenim cum epistola 95. statim post susceptum munus septem mensi-

bus se peregrinè à suo Episcopatu abfuisse scribat, πρὸς τὸν διαπεράμειν τὸ ἐργάμα, è longinquo rei periculum faciens, donec quae ejus muneris natura esset, accuratè penitusque didicisset; Haud dubium est, quin seridè tum seduloque Christianae religionis mysteriis pernoscentis incubuerit, quibus docendis Deus eum Ecclesiae praefecerat. Prima enim rectè gerendi muneris pars est, novissè quod susceperis. Et profecto magnam Catholicae fidei defendendae ac conservandae sollicitudinem, & pulcherrimam boni pastoris ideam nobis exhibet epistola v. qua Presbyteros suos de Eunomianis cavendis praemonet. Ut & cxxviii. qua Episcopum ab Arianis sede sua pulsum consolatur; ubi genus illud pestiferum, ut *ὁ σαρματὴς παρὰ τὸν ἀγίον πῶδιστον*, hoc est, Deo sanctisque Patribus inimicum & rebelle, perstringit. Taceo summam erga Alexandrinam sedem observantiam, pacis & concordiae studium, erga Coepiscopos benevolentiam; animum non minus in damnandis sceleratis intrepidum, quam in lapsis revocandis recipiendisque mitem & benignum. Sed mihi de singulis divini hujus viri virtutibus commodior erit discernendi locus, ubi alterum propositae epistolae nodum contra aequivocationum & restrictionum mentalium patronos vindicandum proposuero. Dixi.

Problematis loco proximo consensu disquirendum propono, quid sibi velit ἰσχυρῶς titulus quem Synesius epistola 121. Anastasio cuidam tribuit.

Finis Dissertationum Lucae Holstenii.

ADDEN.